

**PODSTAWA PROGRAMOWA KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO  
DLA SZKOŁY POLICEALNEJ**

**WYCHOWANIE FIZYCZNE**

Wychowanie fizyczne pełni ważne funkcje edukacyjne, rozwojowe i zdrowotne: wspiera rozwój fizyczny, psychiczny, intelektualny i społeczny uczniów oraz kształtuje obyczaj aktywności fizycznej i troski o zdrowie w okresie całego życia, wspomaga efektywność procesu uczenia się oraz pełni wiodącą rolę w edukacji zdrowotnej uczniów.

Oczekiwania wobec współczesnego wychowania fizycznego wymagają nowych standardów przygotowania ucznia do całonocnej aktywności fizycznej i troski o zdrowie. Wychowanie fizyczne to nie tylko przygotowanie sprawnościowe, ale przede wszystkim prozdrowotne. Pełni ono, oprócz swej funkcji doraźnej, również funkcję perspektywną (przygotowuje do dokonywania w życiu wyborów korzystnych dla zdrowia). W podstawie programowej widoczna jest personalistyczna koncepcja wychowania oraz koncepcja sprawności fizycznej ukierunkowanej na zdrowie.

**Cele kształcenia – wymagania ogólne**

- I. Wzmacnianie potrzeby podejmowania aktywności fizycznej przez całe życie.
- II. Wzmacnianie potrzeby stosowania w życiu codziennym zasad prozdrowotnego stylu życia.
- III. Doskonalenie umiejętności zapobiegania negatywnym skutkom cywilizacji w obszarze zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego.
- IV. Utrwalanie umiejętności działania jako krytyczny konsument (odbiorca) sportu oraz produktów i usług rekreacyjnych i zdrowotnych.

**Treści nauczania – wymagania szczegółowe**

- I. Sprawność fizyczna.
  1. W zakresie wiedzy. Słuchacz:
    - 1) wyjaśnia związek między sprawnością fizyczną a zdrowiem fizycznym, psychicznym i społecznym;
    - 2) wskazuje zdolności motoryczne niezbędne do utrzymania zdrowia przez całe życie;

- 3) omawia sposoby utrzymania odpowiedniej masy ciała w kontekście różnych obciążeń pracą fizyczną i odpowiednich sposobów wypoczynku.
2. W zakresie umiejętności. Słuchacz:
  - 1) dokonuje samokontroli i samooceny sprawności fizycznej w odniesieniu do zdolności motorycznych niezbędnych do utrzymania zdrowia przez całe życie;
  - 2) wykorzystuje środowisko do planowania treningu sprawnościowego (np. programowanie ścieżki zdrowia, biegi terenowe).

## II. Aktywność fizyczna.

1. W zakresie wiedzy. Słuchacz:
  - 1) wyjaśnia związek między aktywnością fizyczną a zdrowiem fizycznym, psychicznym i społecznym;
  - 2) omawia zalecenia dotyczące aktywności fizycznej, z uwzględnieniem własnych indywidualnych potrzeb;
  - 3) charakteryzuje sporty całego życia, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb;
  - 4) opisuje nowe formy aktywności fizycznej zgodne z indywidualnymi zainteresowaniami.
2. W zakresie umiejętności. Słuchacz:
  - 1) stosuje elementy techniki i taktyki w różnych indywidualnych i zespołowych formach aktywności fizycznej, z uwzględnieniem form nowoczesnych i form z innych kręgów kulturowych;
  - 2) planuje i organizuje własną roczną aktywność fizyczną (trening zdrowotny), z uwzględnieniem sportów całego życia przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii (urządzenia monitorujące, aplikacje internetowe) i rekomendacji zdrowotnych, a także biorąc pod uwagę indywidualne potrzeby, pory roku, warunki środowiskowe i ekonomiczne;
  - 3) planuje i organizuje szkolną imprezę sportowo-rekreacyjną promującą sporty całego życia lub szkolną imprezę turystyczną.

## III. Bezpieczeństwo w aktywności fizycznej.

1. W zakresie wiedzy. Słuchacz:
  - 1) wyjaśnia, na czym polega planowanie bezpiecznej aktywności i umiejętność oceny stopnia ryzyka wystąpienia urazu związanego z niektórymi sportami lub wysiłkami fizycznymi (uwzględniając także nowoczesny sprzęt sportowy);
  - 2) opisuje zasady ergonomicznej organizacji stanowiska pracy i czynności życia codziennego;
  - 3) wyjaśnia konsekwencje braku należytego zabezpieczenia sprzętu sportowego i miejsca ćwiczeń, nadmiernego obciążenia oraz niestosowania się do regulaminów obiektów sportowych oraz zasad ruchu drogowego;
  - 4) określa warunki bezpiecznego przebiegu imprez sportowych i rekreacyjnych z pozycji organizatora i kibica.

2. W zakresie umiejętności. Słuchacz:

- 1) stosuje zasady samoochrony, samoobrony, samoasekuracji i asekuracji w różnych sytuacjach życiowych;
- 2) potrafi zachować się w sytuacji wypadków (w tym komunikacyjnych) i urazów w różnych sytuacjach życiowych oraz udzielić pierwszej pomocy przedmedycznej;
- 3) dobiera obciążenie (wagę) przyborów (ćwiczenia siłowe, crossfit) zgodnie z indywidualnymi możliwościami i zasadami bezpieczeństwa;
- 4) demonstruje sposoby zabezpieczania sprzętu sportowego, miejsca ćwiczeń i imprezy sportowej lub rekreacyjnej.

IV. Edukacja zdrowotna.

1. W zakresie wiedzy. Słuchacz:

- 1) rozróżnia pojęcia *nadwaga* i *otyłość* oraz wymienia ich rodzaje i stopnie;
- 2) wyjaśnia możliwe negatywne skutki zdrowotne wybranego przez siebie zawodu;
- 3) wyjaśnia dlaczego należy poddawać się badaniom okresowym związanych z wykonywanym zawodem;
- 4) omawia zasady prawidłowego odżywiania się w zależności od podejmowanego indywidualnego treningu;
- 5) omawia zasady racjonalnego gospodarowania czasem i dostosowania formy aktywnego wypoczynku do rodzaju pracy zawodowej.

2. W zakresie umiejętności. Słuchacz:

- 1) dobiera rodzaje form aktywności w zależności od wieku, sprawności fizycznej i proporcji wagowo – wzrostowych;
- 2) dobiera ćwiczenia kompensujące negatywne skutki zdrowotne wykonywanego zawodu;
- 3) dobiera ćwiczenia relaksacyjne redukujące napięcia emocjonalne i stres wynikający z życia codziennego;
- 4) dobiera ćwiczenia kształtujące i kompensacyjne w zakresie treningu funkcjonalnego ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki bólów kręgosłupa;
- 5) opracowuje indywidualny, tygodniowy plan żywienia, z uwzględnieniem bilansu energetycznego i zgodny z planem treningu zdrowotnego.

V. Kompetencje społeczne. Słuchacz:

- 1) przyjmuje na siebie odpowiedzialność za zdrowie własne i innych, w tym także własnej rodziny;
- 2) wyjaśnia konsekwencje zaniedbań w zakresie własnego zdrowia w kontekście osobistym, rodzinnym i społecznym;
- 3) pełni rolę propagatora, inicjatora i organizatora imprez sportowo-rekreacyjnych i turystycznych.

## **Warunki i sposób realizacji**

Szkoła policealna zapewnia warunki realizacji określonych w podstawie programowej wymagań szczegółowych, które należy traktować jako wskaźniki rozwoju dyspozycji osobowych niezbędnych do realizacji celów kształcenia na danym etapie edukacyjnym.

Wymagania szczegółowe odnoszą się do zajęć prowadzonych w następujących blokach tematycznych:

### **Sprawność fizyczna.**

W tym bloku tematycznym zawarto treści związane z samokontrolą i samooceną rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej w kontekście wybranej, całonocnej aktywności fizycznej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Zwraca się również uwagę na zagrożenia dotyczące sprawności w aspekcie pełnionych ról społecznych i funkcji zawodowych.

### **Aktywność fizyczna.**

W tym bloku tematycznym zawarto treści związane z doskonaleniem umiejętności technicznych i taktycznych w kontekście wybranej, całonocnej aktywności fizycznej, z uwzględnieniem indywidualnych zainteresowań, jak również treści związane z doskonaleniem umiejętności w zakresie indywidualnych i zespołowych form rekreacyjno-sportowych oraz turystycznych.

### **Bezpieczeństwo w aktywności fizycznej.**

W tym bloku tematycznym zwraca się uwagę na treści dotyczące bezpiecznego korzystania ze sprzętu sportowego i miejsc podejmowania aktywności fizycznej. Podkreśla się znaczenie odpowiedzialności i konsekwencji niewłaściwego zachowania.

### **Edukacja zdrowotna.**

W tym bloku tematycznym zawarto treści dotyczące zdrowia i jego diagnozowania w kontekście przeciwdziałania negatywnym skutkom cywilizacji i wybranego przez siebie zawodu. Łączenie treści z tego bloku z wdrażaniem kompetencji społecznych sprzyja rozwijaniu poczucia odpowiedzialności za zdrowie własne, rodziny i innych ludzi. Treści w tym bloku wzmacniają poczucie znaczenia aktywnego i zdrowego trybu życia w celu jak najdłuższego zachowania sprawności i zdrowia.

### **Kompetencje społeczne.**

Dotyczą rozwijania w toku uczenia się zdolności kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.

Zajęcia wychowania fizycznego powinny być prowadzone w sali sportowej, w specjalnie przygotowanym pomieszczeniu zastępczym bądź na boisku szkolnym. Szczególnie zalecane są zajęcia ruchowe na zewnątrz budynku szkolnego, w środowisku naturalnym, również w okresie jesienno-zimowym.

Szkoła powinna zapewnić urządzenia i sprzęt sportowy niezbędny do zdobycia przez uczniów umiejętności i wiadomości oraz kompetencji społecznych określonych w podstawie programowej.



Realizacja podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej w zakresie edukacji zdrowotnej powinna być dostosowana do potrzeb słuchaczy (po przeprowadzeniu diagnozy tych potrzeb) oraz do możliwości organizacyjnych szkoły.

Do realizacji treści wychowania fizycznego, należy włączać słuchaczy czasowo lub częściowo zwolnionych z ćwiczeń fizycznych. Dotyczy to kompetencji z zakresu wiedzy w każdym bloku tematycznym oraz wybranych kompetencji z zakresu umiejętności ze szczególnym uwzględnieniem bloku edukacja zdrowotna.

## **PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI**

Realizacja tego przedmiotu jest przewidziana dla uczniów, którzy nie realizowali go na wcześniejszym etapie edukacyjnym.

Zmieniająca się dynamicznie gospodarka i jej otoczenie rynkowe, społeczne, polityczne i kulturowe sprawiają, że podstawowa edukacja ekonomiczna, przygotowująca młodego człowieka do przedsiębiorczego, a zarazem akceptowalnego pod względem moralnym życia w ewoluującym świecie, powinna dokonywać się poprzez kształtowanie aktywnych uczestników gospodarki rynkowej. Słuchacze szkół policealnych jako osoby dorosłe znajdują się w warunkach presji konkurencyjnej oraz zróżnicowanych wymagań rynku pracy. Powinni więc posiadać podstawową wiedzę nie tylko z zakresu nauk ścisłych, przyrodniczych, humanistycznych i przedmiotów zawodowych, ale także społecznych, a zwłaszcza ekonomicznych. Wiedza ta daje podstawy do kształtowania umiejętności oraz postaw przedsiębiorczych potrzebnych do funkcjonowania we współczesnej, globalnie uwarunkowanej gospodarce.

Edukacja społeczno-ekonomiczna jest realizowana w powiązaniu z innymi przedmiotami, głównie podczas lekcji nowocześnie rozumianych podstaw przedsiębiorczości. Przedmiot ten stanowi syntezę wybranych celowo elementów wiedzy z zakresu ekonomii, zarządzania i finansów, wzbogaconej elementami geografii społeczno-ekonomicznej, politologii, socjologii, psychologii oraz prawa. W ramach lekcji podstaw przedsiębiorczości słuchacze zapoznają się z podstawowymi kategoriami, mechanizmami i procesami ekonomicznymi oraz ich uwarunkowaniami instytucjonalnymi, behawioralnymi, kulturowymi i rynkowymi. Postawy przedsiębiorcze i wspierające je umiejętności powinny zatem pośrednio z tej wiedzy wynikać. W procesie kształcenia słuchacze dowiadują się, jak – realizując indywidualne cele ekonomiczne – być przedsiębiorczym, a zarazem społecznie odpowiedzialnym w swoich dążeniach i działaniach.

Przy przyjęciu powyższych założeń edukacyjnych jednym z głównych celów dydaktycznych przedmiotu jest przygotowanie słuchaczy do planowania swojej przyszłości oraz do aktywności zawodowej w roli pracowników najemnych lub osób prowadzących własną działalność

gospodarczą. Słuchacze szkół policealnych mają zdolność do czynności prawnych oraz podejmują świadome działania i ważne decyzje w odniesieniu do swojej kariery zawodowej. Podstawa programowa sprzyja więc przygotowaniu słuchaczy do aktywności społecznej i gospodarczej, a także do życia rodzinnego w znaczeniu ekonomicznym, dając podstawowe umiejętności konkurencyjnych zachowań na rynku, w tym ponoszenia konsekwencji swoich decyzji.

Zakres przedmiotu jest zgodny z powszechnie przyjmowaną definicją przedsiębiorczości jako kompetencji kluczowej. Uzasadnia to konieczność przyjęcia jego szeroko zakrojonej koncepcji, w której dzięki wyposażeniu słuchaczy w wiedzę ekonomiczną i finansową kształtuje się ich umiejętności elastycznego zachowania na rynku pracy i zarządzania oraz rozwija cechy przywódcze. Niezmiernie ważne jest także kształtowanie u słuchaczy szacunku do wartości będących fundamentem gospodarki rynkowej i społecznie odpowiedzialnego biznesu, a także postaw etycznych i gotowości do ich przestrzegania w życiu zawodowym i społecznym. Lekcje podstaw przedsiębiorczości wspierają słuchaczy w samorozwoju oraz chęci inwestowania w siebie i uczenia się przez całe życie, w sytuacji dynamicznie zmieniających się warunków otoczenia i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Takie szerokie ujęcie przedmiotu jest wyzwaniem edukacyjnym zarówno dla słuchaczy, jak i dla nauczycieli. Wynika ono z wieloletnich dyskusji nad jego kształtem, a także jest uwarunkowane możliwością realizacji treści z zakresu przedsiębiorczości w ramach innych przedmiotów. Za konieczne w procesie kształcenia uznano nabywanie przez słuchaczy wiedzy oraz kształtowanie umiejętności i postaw dotyczących: funkcjonowania gospodarki rynkowej, rynku finansowego, rynku pracy oraz przedsiębiorstwa.

### **Cele kształcenia – wymagania ogólne**

#### **I. Wiedza.**

1. Posługiwanie się elementarnymi pojęciami z zakresu podstaw przedsiębiorczości.
2. Rozumienie istoty przedsiębiorczości oraz poznanie jej roli w gospodarce i życiu człowieka.
3. Wyjaśnianie mechanizmów funkcjonowania gospodarki rynkowej, powiązań między jej podmiotami oraz poznanie roli państwa w procesach gospodarczych.
4. Zaznajomienie się z prawami i instytucjami chroniącymi konsumenta.
5. Rozumienie roli rynków finansowych w gospodarce, funkcjonowaniu przedsiębiorstw i życiu człowieka.
6. Poznanie rodzajów podatków, ich wpływu na budżety przedsiębiorstw i gospodarstw domowych.
7. Dostrzeganie znaczenia ubezpieczeń w działalności gospodarczej i życiu człowieka.
8. Pogłębienie wiedzy z zakresu aktywnego poszukiwania pracy i uczestniczenia w rozmowie kwalifikacyjnej, poznanie praw oraz obowiązków pracownika i pracodawcy.
9. Poznanie zasad funkcjonowania przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej, form organizacyjno-prawnych, innowacyjnych modeli biznesowych i procedury rejestracji działalności gospodarczej.

10. Rozumienie zasad zarządzania, roli marketingu oraz społecznej odpowiedzialności w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa.

## II. Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce.

1. Wyszukiwanie informacji z różnych źródeł, ich selekcja i analizowanie.
2. Stosowanie w praktyce kluczowych pojęć związanych z przedsiębiorczością.
3. Podejmowanie przemyślanych decyzji na podstawie wskaźników ekonomicznych oraz samodzielne obserwacje zjawisk zachodzących w gospodarce.
4. Odpowiedzialne gospodarowanie pieniędzmi, analizowanie, ocenianie i świadome korzystanie z usług finansowych oraz inwestowanie kapitału, z wykorzystaniem wiedzy na temat praw klienta usług finansowych.
5. Podejmowanie niezależnych, odpowiedzialnych decyzji finansowych w odniesieniu do własnych zasobów.
6. Analizowanie oferty rynku pracy, sporządzanie dokumentów aplikacyjnych oraz korzystne prezentowanie się podczas rozmowy kwalifikacyjnej;
7. Rozróżnianie skutków wynikających z nawiązania i rozwiązania stosunku pracy oraz wykonywania czynności na podstawie umów cywilnoprawnych i analizowanie przepisów Kodeksu pracy.
8. Analizowanie otoczenia przedsiębiorstwa, w tym rynku, na którym działa.
9. Projektowanie działań w zakresie zakładania własnego przedsiębiorstwa i przygotowanie do prowadzenia własnej działalności gospodarczej.
10. Efektywne uczestniczenie w pracy zespołowej, z wykorzystaniem umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej, oraz wdrażanie zasad skutecznego przywództwa w organizacji.
11. Rozpoznawanie działań etycznych i nieetycznych w życiu gospodarczym oraz przejawów społecznej odpowiedzialności biznesu.

## III. Kształtowanie postaw.

1. Wykorzystanie zdobytej wiedzy ekonomicznej do rozwijania własnej postawy przedsiębiorczej jako jednego z podstawowych warunków aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym, w tym skutecznego wykonywania pracy najemnej i prowadzenia własnej działalności gospodarczej.
2. Korzystanie z szans pojawiających się na rynku, podejmowanie inicjatywy, pomysłowość oraz zdolność do pokonywania barier wewnętrznych i zewnętrznych.
3. Docenianie postaw przedsiębiorczych w życiu codziennym, gotowość do czynnego uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym kraju oraz współodpowiedzialność za jego rozwój.
4. Docenianie roli przedsiębiorców budujących w sposób odpowiedzialny konkurencyjną gospodarkę oraz dostrzeganie znaczenia wolności gospodarczej i własności prywatnej jako filarów gospodarki rynkowej.
5. Przyjmowanie postaw patriotyzmu gospodarczego, rozumianego jako odpowiedzialność konsumentów i ludzi biznesu za dobrobyt gospodarczy i społeczny kraju.
6. Rozumienie konsekwencji działań nieetycznych związanych z finansami.

7. Kształtowanie w sobie odpowiedzialnych postaw jako przyszłych pracowników i pracodawców oraz należytego wypełnienia obowiązków, a także sprawiedliwego, opartego na prawości i dążeniu do prawdy traktowania pracowników.
8. Kształtowanie proaktywności, odpowiedzialności za siebie i innych oraz umiejętnego godzenia własnego dobra z dobrem innych ludzi.
9. Zainteresowanie prowadzeniem własnej działalności gospodarczej oraz motywacja do ciągłego samorozwoju i inwestowania w siebie.
10. Kształtowanie postawy otwartości i szacunku do innych osób oraz zdolności podejmowania dialogu i współpracy.
11. Przyjmowanie postaw etycznych, społecznej solidarności i odpowiedzialności w życiu gospodarczym.

### **Treści nauczania – wymagania szczegółowe**

I. Gospodarka rynkowa: przedsiębiorczość w gospodarce rynkowej, rodzaje rynków, podmioty gospodarki rynkowej, struktury rynkowe, mechanizm rynkowy, fazy cyklu koniunkturalnego, rola państwa w gospodarce, konsument na rynku. Słuchacz:

- 1) dostrzega znaczenie przedsiębiorczości, w tym innowacyjności i kreatywności, w życiu osobistym i rozwoju społeczno-gospodarczym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej;
- 2) analizuje funkcje rynku i rozróżnia rodzaje rynków;
- 3) charakteryzuje podmioty gospodarki rynkowej, w tym gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa, określa zależności między nimi, rozróżnia struktury rynkowe: monopol, oligopol, konkurencja monopolistyczna, konkurencja doskonała oraz dostrzega negatywne skutki ograniczonej konkurencji na rynku;
- 4) wyjaśnia prawo popytu i podaży, posługując się wykresami uwzględniającymi zmianę ceny, oraz charakteryzuje czynniki wpływające na popyt i podaż;
- 5) opisuje zachowania gospodarki w kolejnych fazach cyklu koniunkturalnego, charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę oraz dyskutuje na temat metod przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym w gospodarce krajowej i światowej;
- 6) posługując się prawami przysługującymi konsumentom, określa drogę ich egzekwowania, w tym zasady składania reklamacji oraz możliwość skorzystania z pomocy organizacji i instytucji prokonsumenckich.

II. Rynek finansowy: instytucje finansowe, formy inwestowania, bank centralny, bankowość komercyjna i spółdzielcza, podatki, ubezpieczenia, umowy bankowe i ubezpieczeniowe, ochrona klienta usług finansowych, etyka w finansach. Słuchacz:

- 1) charakteryzuje ważniejsze instytucje rynku finansowego w Polsce (Narodowy Bank Polski, Komisja Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy, Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie, Bankowy Fundusz Gwarancyjny, banki komercyjne i spółdzielcze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, fundusze inwestycyjne, Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny, zakłady ubezpieczeń) oraz objaśnia ich znaczenie w funkcjonowaniu gospodarki narodowej, przedsiębiorstw i życia człowieka;

- 2) rozróżnia formy oszczędzania i inwestowania, ocenia je z punktu widzenia ryzyka i przewidywanych zysków;
- 3) identyfikuje najważniejsze funkcje i zadania Narodowego Banku Polskiego oraz omawia rolę Rady Polityki Pieniężnej w realizacji celu inflacyjnego poprzez kształtowanie stóp procentowych;
- 4) analizuje oferty usług banków komercyjnych i spółdzielczych w zakresie kont osobistych, kart bankowych, lokat terminowych, kredytów i pożyczek oraz oferty pozabankowych instytucji pożyczkowych, uwzględniając realną stopę procentową;
- 5) identyfikuje rodzaje podatków według różnych kryteriów oraz wyjaśnia ich wpływ na gospodarkę kraju, przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe;
- 6) wyjaśnia zasady składania rocznej deklaracji i obliczania podatku dochodowego od osób fizycznych;
- 7) charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń według różnych kryteriów i porównuje oferty zakładów ubezpieczeń na przykładzie ubezpieczenia nieruchomości lub pojazdów mechanicznych;
- 8) krytycznie analizuje przykładową umowę kredytu lub pożyczki;
- 9) jest świadomy, że podejmując własne, dojrzałe decyzje finansowe należy korzystać z różnorodnych i wiarygodnych źródeł informacji;
- 10) ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych oraz nieetycznych na rynku finansowym.

III. Rynek pracy: kariera zawodowa, poszukiwanie pracy, rozmowa kwalifikacyjna, formy zatrudnienia, prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy, bhp i organizacja pracy, etyka w pracy. Słuchacz:

- 1) analizuje szanse i możliwości rozwoju własnej kariery zawodowej oraz znalezienia lub zmiany pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym;
- 2) opracowuje dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy;
- 3) przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych, eksponując swoje zalety oraz dostrzega podstawowe błędy popełniane podczas rozmowy;
- 4) rozróżnia formy zatrudnienia i rodzaje umów o pracę, określa korzyści z wyboru konkretnej formy i umowy oraz wymienia sposoby rozwiązywania stosunku pracy;
- 5) charakteryzuje różne systemy płac, rodzaje i formy wynagrodzeń oraz identyfikuje koszty płacy i oblicza wynagrodzenie netto;
- 6) analizuje prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy oraz omawia specyfikę zatrudnienia osób niepełnosprawnych;
- 7) przedstawia zasady bezpieczeństwa i higieny oraz dobrej organizacji pracy na przykładzie konkretnego stanowiska;
- 8) dostrzega rolę związków zawodowych w ochronie praw pracowniczych, ocenia zachowania etyczne i nieetyczne zarówno pracodawcy, jak i pracowników oraz rozpoznaje przejawy mobbingu i konsekwencje zatrudniania bez umowy.

IV. Przedsiębiorstwo: klasyfikacje przedsiębiorstw, biznesplan, otoczenie przedsiębiorstwa, formy organizacyjno-prawne, procedury rejestracji i likwidacji, źródła finansowania działalności, analiza rynku, zarządzanie przedsiębiorstwem, praca zespołowa, marketing,

wynik finansowy, formy opodatkowania, księgowość, negocjacje, etyka w biznesie i społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw, funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Słuchacz:

- 1) klasyfikuje przedsiębiorstwa według kryteriów rodzaju prowadzonej działalności, wielkości i formy własności oraz charakteryzuje innowacyjne modele biznesu, w tym startupy;
- 2) uzasadnia przydatność sporządzania i przedstawia strukturę biznesplanu oraz objaśnia poszczególne jego elementy;
- 3) inspirując się doświadczeniami własnymi i znanych przedsiębiorców oraz bazując na zebranych informacjach z rynku, znajduje pomysł na własną działalność gospodarczą lub przedsięwzięcie społeczne, oceniając go pod względem innowacyjności;
- 4) analizuje mikro- i makrootoczenie przykładowego przedsiębiorstwa, identyfikuje jego mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia rozwoju;
- 5) charakteryzuje podstawowe formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw (indywidualna działalność gospodarcza, spółka cywilna, spółki prawa handlowego) i przedsiębiorczości społecznej (w tym spółdzielnia pracy, spółdzielnia socjalna, stowarzyszenie, fundacja), uwzględniając odpowiedzialność prawną i majątkową właścicieli;
- 6) przedstawia procedury związane z rejestracją indywidualnej działalności gospodarczej i jej likwidacją;
- 7) znajduje możliwości finansowania działalności gospodarczej (w tym ze środków instytucji finansowych, urzędów pracy, funduszy unijnych i venture capital, „aniołów biznesu”) oraz określa funkcje inkubatorów przedsiębiorczości w powstawaniu i rozwoju małych firm, w tym startupów;
- 8) zbiera, analizuje i prezentuje informacje o rynku, na którym działa przedsiębiorstwo;
- 9) wyjaśnia istotę procesu zarządzania różnymi zasobami przedsiębiorstwa, w tym zasady skutecznego zarządzania ludźmi oparte na koncepcji przywództwa;
- 10) stosuje zasady pracy zespołowej, wyjaśnia rolę oraz identyfikuje cechy dobrego lidera i wykonawcy;
- 11) charakteryzuje główne instrumenty marketingowe, rozumie ich rolę w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa oraz wykorzystuje posiadaną wiedzę w tym zakresie do projektowania działań marketingowych;
- 12) prognozuje efekty finansowe działalności przykładowego przedsiębiorstwa na podstawie zestawienia przychodów i kosztów;
- 13) ocenia wady i zalety poszczególnych form opodatkowania indywidualnej działalności gospodarczej w zakresie podatku dochodowego oraz wymienia inne podatki, którymi może być objęty przedsiębiorca;
- 14) omawia funkcje dowodów księgowych i podstawowe zasady księgowości oraz wypełnia dowody księgowe i książkę przychodów i rozchodów na potrzeby rozliczenia podatku dochodowego;
- 15) rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie, w tym przejawy korupcji w życiu gospodarczym, oraz rozumie istotę i cele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw;
- 16) dostrzega możliwości rozwoju przedsiębiorstwa i osiągnięcia sukcesu rynkowego przy pełnym poszanowaniu zasad etycznych w biznesie.



## Warunki i sposób realizacji

Przyjmuje się, że w szkole policealnej dla dorosłych prowadzącej zajęcia w formie stacjonarnej, na dział I należy przeznaczyć minimum 4 godz., na dział II – 6 godz., dział III – 6 godz., dział IV – 12 godz., czyli łącznie 28 godz., co stanowi ok. 85% godz., które ma do dyspozycji nauczyciel. Pozostałe godziny nauczyciel może przeznaczyć na rozszerzenie określonych treści według własnego uznania.

W szkole policealnej dla dorosłych prowadzącej zajęcia w formie zaocznej na dział I należy przeznaczyć minimum – 3 godz., dział II – 4 godz., dział III – 4 godz., dział IV – 9 godz.

Taki rozkład godzin i odpowiadających im wymagań pomiędzy działami wynika z przyjętego założenia, że w nauczaniu przedsiębiorczości fundamentalne są umiejętności związane z podejmowaniem aktywności zawodowej w ramach pracy etatowej lub samozatrudnienia, zaś podstawą tej aktywności jest wiedza ekonomiczna wraz z problematyką funkcjonowania rynku finansowego.

Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości powinno rozpocząć się od przedstawienia, czym są, jak funkcjonują i rozwijają się narodowe systemy gospodarek rynkowych. W dziale I wyjaśnia się ich odmienności, wynikające z realizowanych celów, różnej roli państwa i rynku w tych systemach oraz wykorzystywanych przez nie podstawowych czynników wzrostu i rozwoju, takich jak: surowce, praca, inwestycje rzeczowe i kapitałowe, innowacje, handel czy konsumpcja. Słuchacze dowiadują się, jak w tych różnych systemach ekonomicznych funkcjonują podstawowe podmioty gospodarki – gospodarstwa domowe (ze szczególnym uwzględnieniem praw członków tych gospodarstw jako konsumentów na rynku) i przedsiębiorstwa. Stanowi to punkt wyjścia do pokazania, czym są i jak funkcjonują różnego typu przedsiębiorstwa.

Realizacja działu II i III służy pokazaniu, jak na kluczowych dla gospodarki rynkach finansowym i rynku pracy funkcjonują gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa. Wyeksponowanie tych dwóch rynków oraz spojrzenie przez ich pryzmat na gospodarkę i przedsiębiorczość wynikają z tego, że słuchacze, tak jak inni uczestnicy rynku, są lub staną się pracownikami albo pracodawcami i będą musieli pozyskiwać środki pieniężne, a następnie świadomie nimi zarządzać, nabywając dobra konsumpcyjne lub czynniki produkcji, oszczędzając je lub inwestując korzystnie i bezpiecznie.

Zatem w dziale II „Rynek finansowy” wymagania odnoszą się do wiedzy dotyczącej podstaw finansów oraz umiejętności związanych z funkcjonowaniem na tym rynku człowieka jako świadomego konsumenta oraz przedsiębiorcy. Podczas realizacji tego działu szczególne ważne jest, aby słuchacz na realnych przykładach poznawał i dokonywał oceny produktów finansowych oraz podejmował dojrzałe decyzje, rozumiejąc ich rozmaite konsekwencje. W realizacji tego działu należy odwoływać się do doświadczeń słuchaczy, jako ludzi dorosłych, w zakresie korzystania z różnego typu usług finansowych.

Celem III działu „Rynek pracy” jest przygotowanie słuchacza do aktywnego zachowania się na rynku pracy. Osiągnięcia słuchaczy realizowane są przez analizę sytuacji na rynku pracy w celu nabycia umiejętności skutecznego jej poszukiwania. Niezbędne jest poznanie form

zatrudnienia, obowiązków i praw pracownika oraz pracodawcy, jak i innych elementów prawa pracy. W wyniku realizacji tego działu słuchacz zrozumie konieczność inwestowania w siebie, będzie potrafił przygotować dokumenty aplikacyjne na konkretne stanowisko, dostrzeże również, że inne osoby, w tym osoby niepełnosprawne, poszukują pracy i ją wykonują. Będzie umiał także ocenić korzyści i koszty wynikające ze współpracy z instytucjami rynku pracy. Jednocześnie można przyjąć, że osoby dorosłe mają już pewne doświadczenie zawodowe w pracy, co powinno być uwzględnione przez nauczyciela, po odpowiednim rozpoznaniu sytuacji w tym zakresie wśród słuchaczy. Pozwoli to na ewentualne położenie akcentu bardziej na pogłębianie, a nie zdobywanie wiedzy i umiejętności.

Dział IV „Przedsiębiorstwo” przeznaczony jest przede wszystkim do realizacji wymagań związanych z pogłębieniem wiedzy na temat funkcjonowania przedsiębiorstwa w otoczeniu wraz z przygotowaniem do prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Służy temu poznanie zasad i kształtowanie umiejętności sporządzania biznesplanu. Zdając sobie sprawę z ograniczeń czasowych nie wymaga się jego sporządzenia. Jednak w miarę możliwości zaleca się jego przygotowanie, w formie pracy projektowej wykonywanej indywidualnie lub w grupach, szczególnie jeśli w ramach realizacji przedmiotów zawodowych słuchacz nie będzie miał okazji do jego przygotowania. Najlepiej gdyby taki biznesplan dotyczył działalności w zawodzie, w którym kształcą się słuchacze. Treści nauczania w tym dziale zostały tak ułożone, aby w trakcie ich realizacji słuchacze zapoznawali się z kolejnymi elementami przygotowywanej pracy projektowej, tj. nabywali wiedzę i umiejętności z zakresu wyboru formy organizacyjno-prawnej, rejestracji, analizy rynku, zarządzania, marketingu oraz spraw finansowych. Choć na realizację tego działu powinno się przeznaczyć najwięcej godzin, to decyzję o wymaganiu opracowania biznesplanu pozostawia się do decyzji nauczyciela, gdyż zasadnicza część pracy musiałaby być wykonana przez słuchaczy poza godzinami zajęć w szkole. Alternatywnie zaleca się wykonanie szczegółowej analizy przykładowych, wzorcowych pod względem metodycznym, biznesplanów.

Ze względu na zmieniającą się dynamicznie rzeczywistość, w związku z informatyzacją obiegu wielu dokumentów i ich częste zmiany, w podstawie programowej nie określono zbyt wielu efektów związanych z wypełnianiem różnego typu formularzy, np. poleceń przelewu, faktur czy deklaracji rocznej podatku dochodowego. Decyzję o tym, w jakim zakresie ćwiczyć te umiejętności, pozostawia się nauczycielowi.

W osiągnięciu wielu efektów kształcenia istotną rolę odgrywa kształtowanie umiejętności czytania fragmentów aktów prawnych, takich jak: Kodeks pracy, Kodeks cywilny czy ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Oczywiście nie jest możliwe, aby słuchacze zapoznawali się na lekcji w całości z tymi aktami prawnymi. Konieczny jest więc staranny, celowy dobór niewielkich fragmentów, np. związanych z urlopami przysługującymi pracownikowi czy ramami prawnymi funkcjonowania spółki cywilnej. W realizacji tematów związanych z ochroną konsumentów i klientów usług finansowych należy wykorzystać przykładowe umowy, regulaminy, zapisy ogólnych warunków ubezpieczenia itp. i kształtować umiejętność ich analizy. Ważne jest, aby słuchacz mający za sobą kształcenie w ramach lekcji podstaw przedsiębiorczości, był przekonany, że nie zawiera umów i nie kupuje produktów



finansowych, których nie rozumie i z których warunkami oferty i realizacji nie zapoznał się dokładnie.

Przy realizacji poszczególnych tematów, szczególnie tych dotyczących obowiązków pracownika i pracodawcy, finansami i prowadzeniem biznesu, należy zwracać uwagę na kształtowanie postaw słuchaczy związanych głównie z rozumieniem roli etyki w życiu społeczno-gospodarczym. Ważne jest, aby słuchacze mieli świadomość, że identyfikacja i przestrzeganie standardów etycznych nie stoi w sprzeczności z osiąganiem sukcesu rynkowego. Niezmiernie ważne jest także formowanie postawy, która pozwala docenić rolę przedsiębiorcy w życiu społeczno-gospodarczym.

W celu realizacji niektórych wymagań konieczne jest skorzystanie z pracowni komputerowej z dostępem do internetu. Zadaniem szkoły jest więc umożliwienie realizacji takich zajęć. Należy unikać schematyzmu i encyklopedyzmu w nauczaniu, szczególnie przy wprowadzaniu nowych pojęć, warto natomiast położyć nacisk na samodzielne dochodzenie do wiedzy i umiejętności. W tym celu zaleca się wykorzystanie w większym stopniu metod aktywizujących, nauczania problemowego i oceniania kształtującego, a także formowanie postawy chętnego i odpowiedzialnego uczenia się, co stanowi ważny element postawy przedsiębiorczości.

